

FOSTERHJEMSEKSPERIMENTET

Av Nina Langfeldt og Joar Tranøy

1. Bør fattige barn få nye foreldre?

På Bufetats eget nettsted fosterhjem.no (Oppdatert per 31. august 2011, opplyses det blant annet at :

- Pr 1.1.2011 bodde 9 225 barn og unge i fosterhjem.
- Flere enn 1000 nye barn og unge trenger fosterhjem hvert år.
- Behovet for fosterhjem øker med 10 % hvert år.
- Det er spesielt behov for flere fosterhjem til ungdom mellom 15 og 17 år.

**Felles for fosterbarna er at foreldrenes omsorg for en kortere eller lengre periode ikke strekker til i forhold til barnas behov.*

**Det er sjelden bare ett forhold som gjør at foreldre ikke klarer å gi barna sine god nok omsorg. Vi vet at mange foreldre som mister omsorgen for barna sine har:*

*liten utdanning
usikre arbeidsplasser
dårlig økonomi*

Det er velkjent at lav utdanning, arbeidsløshet og dårlig økonomi er indikatorer for fattigdom. Mange er sikkert enige i at det er bedre for barn å vokse opp i hjem uten fattigdomsrelatert problematikk. Men BUFetats framstilling reiser spørsmålet: Står vi nå overfor vår tids mest skremmende barnevernspolitiske eksperiment?

Årsakene til fattigdomsrelatert familieproblematikk skal åpenbart forskyves fra politisk til individuelt nivå og fattigdomsrelatert familieproblematikk blir forklart som sviktende omsorgevner hos foreldrene. (Se mer utfyllende informasjon på fosterhjem.no).

Istedenfor at fattige familier skal få den hjelp de trenger for å komme seg ut av fattigdomsfella, skal barnefattigdommen i Norge i et omfang intet annet land i verden antagelig har sett maken til, avhjelpes ved at fattige foreldre fratras omsorgen for barna sine.

Det biologiske prinsipp skal få mindre betydning. Barnas foreldre skal rett og slettes byttes ut med andre foreldre som barnevernet mener er bedre. Barnefattigdommen skal avhjelpes ved at flere fattige barn skal få vokse opp i fosterhjem med middelklassens levestandard.

Politikerne kunne valgt en annen løsning. De kunne valgt å bruke økonomiske ressurser på å avhjelpe fattigdomsrelaterte problemer i barnas egen familie, slik at flere barn kunne slippe å flytte i fosterhjem.

Isteden bruker staten store ressurser på kampanjer for rekruttering av flere fosterforeldre og tilbyr dem lønn og kostnadsdekning som gir dem en inntekt som fattige aleneforeldre bare kan drømme om. Etter at vedtak om omsorgsovertakelse er fattet i Fylkesnemda, legges det ut annonser for barna BUFetats nettsted «fosterhjem.no». Det reklameres for barna omtrent på samme måte som søte hundevalper som selges på finn.no. «Sjarmerende jente 8 år trenger nytt hjem. Lønn er faste satser.».

Folk som leser annonsene får et inntrykk av at her kan de få både i pose og sekk. Ved å bli fosterforeldre kan de både tjene gode penger og hjelpe barn som framstilles som om de virkelig trenger omsorgsovertakelse.

Men virkeligheten er ofte ikke slik som annonsene framstiller den.

Er det etisk forsvarlig å avhjelpe barnefattigdommen ved å plassere barn i fosterhjem?

Er omsorgsovertakelser og fosterhjems plassering til barnas beste på kort og lang sikt?

Er de mennesker som rekrutteres som fosterforeldre bedre egnet som foreldre enn barnas egne foreldre?

Hvordan er det for barn å vokse opp i en familie som fører journaler over dem hele oppveksten og tjener penger på dem? Hvordan er det for barna å vite at «de ville ikke hatt meg, hvis de ikke fikk penger for meg?»

Er det foreldrenes omsorgsevner det er noe galt med eller kunne økonomiske støttetiltak til foreldrene i mange tilfeller vært en mer egnet og bedre virkemiddel enn omplassering av barna ?

Hadde det ikke vært snillere av politikerne og bedre for både barn og foreldre å avhjelpe fattighedsrelatert problematikk i barnas egne familier?

Forsker, psykolog og sakkyndig Joar Tranøy og undertegnede har forøvrig gjort et lite privat eksperiment som vi mener kan kaste lys over noen av disse problemstillingene.

2. Et barnevernseksperiment foretatt av Joar Tranøy og Nina Langfeldt våren 2010:

FINNES DET KVALITATIVE FORSKJELLER MELLOM FOSTERFORELDRE OG BIOLOGISKE FORELDRE?

Bakgrunnen for eksperimentet er av privat karakter.

I januar 2009 hentet barnevernet uten forvarsel Ninas datter på skolen.

Vedtaket om omsorgsovertakelse ble fattet i Fylkesnemnda. Barnet ble plassert i fosterhjem. Nina stevnet saken inn for tingretten med påstand om overprøving av Fylkesnemndas vedtak.

Tingrettens dom konkluderte med at Fylkesnemndas vedtak skulle opprettholdes.

Umiddelbart etter at tingrettens dom falt våren 2010, bestemte vi oss for å foreta et aldri så lite sosialt eksperiment.

Vi meldte oss på utdanning for fosterforeldre ; PRIDE-KURS i regi av BUF-etat.

Vi svarte sant på alle spørsmål, bortsett fra at Nina unnlot å opplyse om at hun selv var fratatt omsorgen for ett av sine barn, og selv har et barn som bor i fosterhjem.

Vi tror ikke vi ville fått lov å delta på Pride-kurset eller blitt godkjent som fosterforeldre, hvis vi hadde opplyst om dette..

Vi mener likevel at eksperimentet vi har foretatt, kan være av allmenn interesse.

Spesielt tenker vi at det kan ha tilfredsstillende validitet for å belyse følgende problemstillinger:

1. Finnes det genrelle kvalitative forskjeller mellom fosterforeldres og biologiske foreldres omsorgsevner? (måleinstrument: de 5 ferdighetsområdene for fosterhjem-se konklusjonene).

2. Tyder konklusjonene i eksperimentet vårt på at rettsikkerheten blir tilfredsstillende ivaretatt i saker om omsorgsovertakelse som bringes inn for Fylkesnemnda og tingretten?

3. Er omsorgsovertakelser «til barnets beste», hvis fosterforeldre generelt ikke har bedre omsorgsevner enn de biologiske foreldrene som blir fratatt omsorgen for barna sine?

Vi vil nå kort presentere :

1.Hva utdanningen av fosterforeldre i form av PRIDE-kurs innebærer.

2.Konklusjonene i Pride-rapporten vår:Vurdering av familiens forutsetninger innen de fem ferdighetsområdene for fosterhjem.

-
Dette er informasjonen som BUF-etat selv gir om sine Pride-kurs,på nettstedet www.fosterhjem.no

Opplæring og godkjenning

Ønsket om om å bli en fosterfamilie er en viktig beslutning for hele familien. For at den endelige beslutningen skal bli så riktig og velbegrunnet som mulig, er det av stor betydning å være godt forberedt .

Vårt opplæringskurs "PRIDE" er en prosessrettet forberedelse til oppgaven som fosterfamilie. Erfarne fosterforeldre gir derfor også PRIDE-kurset gode tilbakemeldinger når det gjelder nytten av deltagelse. Våre PRIDE-kurs er gratis, kursmateriell, mat og eventuell overnatting for deltagerne dekkes av fosterhjemstjenesten.

PRIDE er et opplærings- og rekrutteringsprogram som gir en god mulighet til både å vurdere om dette er noe for deg eller dere, samtidig som det gir en god grunnopplæring. PRIDE bygger på grunntanken om at forutsetningen for en godt fungerende fosterhjemsomsorg er dyktige og kompetente fosterforeldre i positivt samspill med øvrige samarbeidspartnere. Fosterhjemstjenestene har som mål at det ikke skal formidles fosterhjem som ikke har gjennomført opplæring. Før man kan bli fosterfamilie vil man derfor bli tilbudt opplæring.

Dato og tidspunkt for PRIDE - kurs i 2010

Det holdes flere Pridekurs i løpet av et år, og etter hvert som vi har nok familier som vil starte på kurs. Første kurs har oppstart i begynnelsen på oktober. Dette er fullt. Vi starter nytt kurs medio november så framt vi har nok familier.

Lengde på kurset

PRIDE-kurs er basert på 10 samlinger på 3 timer.

I tillegg kommer et antall hjemmebesøk, hvor det første hjemmebesøket avholdes før PRIDE-kurset starter. Organisering av de 10 samlingene varierer, det er vanlig å avholde flere i rekkefølge ved samlinger i helger.

Innholdet i et PRIDE-kurs

10 temadeler

PRIDE består av 10 temadeler. Temaene er valgt ut for å hjelpe interesserte familier til å sette seg inn i noen av de utfordringene de vil stå overfor i fosterhjemsarbeid.

Introduksjon til PRIDE

Å arbeide i gruppe

Å møte barns behov for trygghet

Å håndtere tap

Å hjelpe barn til å holde kontakt med egen familie

Å gi god omsorg

Å gi barn mulighet til å knytte varige bånd

Å leve med forandring i hverdagslivet

Å ta velbegrunnede avgjørelser

Å ta farvel og gå videre

Individuelle og gruppebaserte innlevelsøvelser er sentrale deler av opplæringen i PRIDE. Disse er både morsomme og virkningsfulle, og gir deltakerne et nært forhold til situasjoner og berørte parter i en fosterhjems plassering. Film og autentiske fortellinger om biologiske foreldres erfaringer bidrar også til en virkelighetsnær ramme rundt samlingene.

Videre innbefatter PRIDE 4 hjemmebesøk, skriftlig opplæringsmaterieil og utfylling av livsbøker. Livsbok Livsboka er et hefte med personlige spørsmål som deltakerne skal besvare enkeltvis mellom samlingene. Spørsmålene har tilknytning til samlingenes tema, og skal være til hjelp i å kartlegge hvorvidt egne livserfaringer utgjør en hjelp eller et hinder i forhold til en fremtidig oppgave som fosterforeldre.

Opgavene gir også deltagerne mulighet til å få tettere kontakt med seg selv og sin egen bakgrunn. Her er noen eksempler på spørsmål som skal besvares i boka:

«Tenk tilbake på barndommen din, på de lykkelige stundene. Hva gjorde deg glad og lykkelig som barn?»

«Hva mener du at du trenger av kunnskap og informasjon for å føle deg beredt til å ta imot fosterbarn i familien din?»

Livsboka inneholder også oppgaver som gir deltagerne anledning til å tenke gjennom deres egne motiver for å bli fosterforeldre, og hvilke forutsetninger de har for å oppfylle fem ferdighetskategorier som PRIDE bygger på.

5 ferdighetskategorier

Å beskytte og oppdra barn

Å møte barns utviklingsbehov og håndtere utviklingsforstyrrelser

Å støtte relasjonen mellom barn og foreldre

Å gi barn tilgang til trygge og utviklende relasjoner som tar sikte på å vare livet ut

Å arbeide som medlem i et profesjonelt team

Godkjenning som fosterhjem

Etter avsluttet PRIDE-kurs skal kurslederne og den enkelte deltaker fatte en gjensidig beslutning om familien er i stand til å kunne påta seg fosterhjemsoppgaver. Det gjøres dessuten en vurdering av hvilke behov for hjelp og støtte familien kan få som fosterhjem, og hvordan det skal ivaretas.

Beslutningen blir så skriftliggjort i form av et avslutningsdokument; fosterhjemsutredningen.

Etter å ha gjennomført PRIDE er familien klar for ta i mot fosterbarn, men det gis ikke en «generell godkjenning» som fosterforeldre. Ved å delta på et PRIDE-kurs blir fosterforeldre forhåndsvurdert og gitt en «generell forhåndsklarering».

Den formelle godkjenningen gjøres av kommunen der fosterhjemmet ligger etter at familien er valgt ut til et konkret barn. Ved denne godkjenningen må familien fremlegge helseattest og politiattest av nyere dato.

Historien til PRIDE

Forsøk på å utvikle et omfattende program for å utdanne fosterhjem har pågått i USA og Europa i mer enn 20 år.

I 1993 ble Foster Pride utviklet av Child Welfare League of America, Washington DC. Programmet er en videreutvikling av grunnkurset «Å være fosterforeldre» som ble innført i Norge i 1987.

Det norske PRIDE-programmet startet på vårparten i 1997 og de første PRIDE-lederne ble utdannet høsten samme år.

PRIDE står for:

Parent

Resource

Information

Development

Education

PRIDE-programmet i Norge eies og drives av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Mer om eksperimentet:

Vi ønsket å finne ut om det er noen kvalitative forskjeller mellom foreldre som fratras omsorgen for barna sine av barnevernet og de menneskene som etter omsorgsovertakelsen blir barnas fosterforeldre.

Er mennesker som barnevernet har godkjent som fosterforeldre bedre egnet som foreldre enn de biologiske foreldrene som barnevernet har tatt omsorgen fra?

Da vi hadde meldt oss på kurset ble vi først innkalt til et møte med kurslederne. De hadde et par timers samtale med oss begge to for å gjøre en forhåndsvurdering av om de mente vi var egnet til å bli fosterforeldrene og for at vi skulle finne ut om dette virkelig var noe vi ønsket å bli.

Vi kom greit gjennom denne første kvalifiseringssamtalen. Vi svarte ærlig på alt vi ble spurt om. Det eneste vi forandret på gjennom hele kurset var en liten men ikke ubetydelig detalj, nemlig at Nina hadde 2 barn istedenfor 3.

Denne feilkilden mener vi imidlertid er uten betydning for hvordan kurslederne vurderer oss på de ferdighetsområder som kurset fokuserer på å vurdere og kvalifisere oss for i forhold til vår fremtidige oppgave som fosterforeldre.

Da vi møtte fram på første kurssamling med de andre 9 foreldrepårene som ville bli fosterforeldre, var vi veldig spente på hvor lang tid det kom til å gå før Nina ble avslørt som biologisk mor.

Vi bestemte oss for å delta aktivt i alt vi skulle gjøre i løpet av kurset og ikke være tilbakeholdne med å delta i diskusjoner eller si meningene våre.

Vi kan fortelle mye mer om de opplevelsene og erfaringene vi hadde på PRIDE-kurset.

Men i denne omgang vil vi nøye oss med å komme kjapt fram til konklusjonene.

Vi gjennomførte alle 10 samlingene uten å bli avslørt og vi hadde 4 personlige samtaler med kurslederne der de spurte og gravde om alt mulig som angikk våre liv og livssituasjon. Vi svarte grundig og ærlig på alt, bortsett fra at Nina var biologisk mor og fratatt omsorgen for sin datter. I tillegg måtte vi fylle ut de såkalte 7 livsbøkene. Der måtte vi skriftlig svare på et omfattende antall spørsmål og problemstillinger som skulle gi kurslederne grunnlag for å vurdere om de mente vi egnet oss som fosterforeldre.

Et halvt års tid etter at vi hadde fullført PRIDE-kurset ble vi så innkalt til en siste avsluttende vurderingssamtale før vi fikk tilsendt sluttrapporten-den endelige dokumentasjonen på at vi er blitt godkjent og anbefalt som fosterforeldre.

Nina ble aldri avslørt som biologisk mor, og konklusjonene i rapporten tyder vel heller ikke på at Pride-kurslederne mener at Ninas omsorgsevner ikke er tilfredstillende?

KONKLUSJONENE I RAPPORTEN OPPSUMMERES HER

Vurdering av familiens forutsetninger innen de fem ferdighetsområdene for fosterhjem:

Ferdighetsområde 1: Oppdra og gi god omsorg:

Vi vurderer ut fra dette at Nina og Joar vil ha gode forutsetninger for å oppdra et fosterbarn og gi god omsorg.

Ferdighetsområde 2: Støtte barns utvikling og håndtere forstyrrelser i utviklingen:

Vi tror at Nina og Joar kan kjenne igjen og arbeide med evt. utviklingsforstyrrelser hos fosterbarn.

Ferdighetsområde 3: Støtte forholdet mellom barn og familiene deres:

Det er vår vurdering at Nina og Joar har ferdigheter til å støtte forholdet mellom barn og familiene deres.

Ferdighetsområde 4: Gi barn muligheter til å etablere trygge, varige bånd

Vi vurderer at paret evner å gi barn muligheter til å etablere trygge varige bånd-

Ferdighetsområde 5:Å kunne samarbeide

Vi vurderer at Nina og Joar har vilje til å samarbeide med alle involverte i en fosterhjems plassering.

Anbefaling:

vi som prideledere vil anbefale Nina Langfeldt og Joar Tranøy som fosterforeldre og vi støtter deres beslutning.

3.FORSLAG : SEND FLERE BIOLOGISKE FORELDRE PÅ PRIDEKURS !

a)Ut fra våre erfaringer er det mye vanskeligere for biologiske foreldre å få vurdert sine omsorgsevner som gode nok for å få tilbakeført omsorgen for barn , enn det er å bli godkjent som fosterforeldre.

Vi mener at det ikke burde være slik. Hvis man vurderes å ha gode nok omsorgsevner til å være egnet som fosterforelder, bør man også vurderes som egnet til å ha omsorgen for egne barn.Dette mener vi bør gjelde uavhengig av hvilken problematikk eget barn måtte ha.

b)Måten omsorgsevnene blir vurdert på og fagpersonene som skal vurdere dem,bør være lik for biologiske foreldre og fosterforeldre. Hvis ikke blir det jo umulig å gjøre en sammenligning som gir valid grunnlag for å vurdere om en omsorgsovertagelse er til det beste for barnet

c)Slik praksis er nå, vurderes foreldrenes omsorgsevner av sakkyndige psykologer/psykiatere.

Mens fosterforeldres omsorgsevner vurderes av Pride-kursledere som har barnevernsfaglig bakgrunn.

Undersøkelsene og "måleinstrumentene" som brukes av hhv sakkyndige psykologer/psykiater og Pride-kursledere er ikke de samme. Profesjonsutdanningen til de sakkyndige og Pride-kurslederne er heller ikke den samme.Vi mener at undersøkelser og måleinstrumenter MÅ bli like for utredning av begge grupper

d)Vi mener at sakkyndiges rapporter og vurderinger som regel er influert av så mange feilkilder, at de ikke kan ansees å ha tilfredstillende validitet og at sakkyndige derfor ikke bør engasjeres i barnevernssaker.Vi henviser til Joar (Tranøys) bok om feilkilder i utredningsarbeid.: Hvordan utrede andre.

e) Vi mener videre at ingen barn bør plasseres i fosterhjem uten at det er tvingende nødvendig.

Det må tas hensyn til at en omsorgsovertakelse i seg selv som regel medfører store påkjenninger og ofte traumatiske opplevelser for både barnet og foreldrene/familien.

Forskning viser at det som regel går bedre med barn som har vokst opp i sine biologiske familier enn i fosterhjem,selv om forholdene i biologisk familie ikke har vært optimale.

Dette burde tilsi at barnevernet bør være meget varsomme med å foreta omsorgsovertakelser generelt, og at omsorgsovertakelser bare helt unntaksvis bør foretas uten at hjelpetiltak i familien er forsøkt uten å føre til bedring av barnets situasjon.

e) Vi mener videre at Barnevernet må følge lovens intensjoner og tilrettelegge for tilbakeføring etter omsorgsovertakelser.Den er en skam og et faktum at den oppfølging foreldre i praksis ofte får

arter seg som ,fratakelse av rettigheter og økonomiske ytelser,mangel på respekt og samarbeid, ofte regelrett sjikane og trakkassering fra barnevernets ansatte og en rekke andre former for krenkelser. Det er vel neppe til barnets beste at foreldrene deres behandles slik?

Vi mener isteden at barnevernet bør ha en positiv holdning til tilbakeføring av omsorg til biologiske foreldre. Bufetat opplyser selv at under 10 prosent av omsorgovertakelsene er "håpløse tilfeller" med rus og psykiatri.De resterende 90 prosentene gir Bufetat lite informasjon om,men utfra vår kjennskap til saker og foreldre som er fratatt omsorgen, er det veldig mange barn som kunne få hjelp i egen familie som dessverre plasseres i fosterhjem isteden.

f)

Vi har følgende forslag:

Biologiske foreldre bør kort tid etter en omsorgovertakelse delta på Pride-kurs. Formålet bør være at barnevernet skal sørge for at biologiske foreldre får anledning til å tilegne seg de kunnskaper og omsorgskvalifikasjoner som barnvernet mener at foreldrene ikke har. Det bør være en klar målsetting om at biologiske foreldre skal få tilbake omsorgen for egne barn etter å ha gjennomført Pride-opplæringen.

En slik tilnærming vil bidra til å skape større åpenhet og kontakt mellom biologiske foreldre og fosterforeldre hvis de deltar på samme kurs.

Egne kurs eller individuelle opplegg som skal kvalifisere biologiske foreldre for få få tilbakeført omsorgen ,kan være et alternativ.

e) Forøvrig vil vi gjerne bidra på Pride-kursene dere holder med våre synspunkter og erfaringer.Vi håper det kan være av interesse og at dere tar kontakt.